

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»
(протокол від 18.12.2024 р. №10)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КНЗ КОР «Київський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних кадрів»

Віра РОГОВА

Наказ від «18» грудня 2024 р. № 206

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
«АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНІ ТЕХНІКИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ
ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ»**

(розробник: С. Ковальова, С. Загурська)

*для вчителів-дефектологів; практичних психологів, соціальних педагогів
закладів загальної середньої, дошкільної, освіти, асистентів вчителів,
асистентів вихователів*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма розроблена на основі Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують Державний стандарт базової середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12 жовтня 2022 року № 904 та у відповідності до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 29 серпня 2024 року № 1225 «Про затвердження професійного стандарту «Вчитель загальної середньої освіти».

Освітня програма враховує основні положення Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898, Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність вчителя (викладача), та з урахуванням стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі освіти та професійного розвитку педагогів, відповідно до сучасних викликів суспільства й освіти.

Мета освітньої програми: професійний розвиток вчителів-дефектологів; практичних психологів, соціальних педагогів закладів загальної середньої, дошкільної, освіти, асистентів вчителів, асистентів вихователів стосовно формування інклюзивної компетенції з використання арт-терапії як технології підтримки, розвитку дітей з особливими освітніми потребами (ООП), відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей педагогічних фахівців, необхідних для організації освітнього процесу з учнями та дітьми дошкільного віку з ООП, відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р, та на основі Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898.

Основні завдання програми:

- усвідомлення можливостей та перспектив розвитку інклюзивної освіти в Україні;
- розуміння сутності та принципів універсального дизайну в освіті, який сприяє створенню середовища, що доступне для всіх учасників незалежно від їхніх потреб та можливостей;
- розуміння різноманітності учнівського колективу (різні рівні базових і поточних знань, підготовленість учнів, їхні навчальні інтереси, індивідуальні стилі навчання);
- ознайомлення педагогів з техніками арт-терапії як засобами підтримки та розвитку дітей з ООП;
- підготовка педагогів до використання інноваційних методів навчання для підвищення ефективності освітнього процесу.
- визначити які конкретні цілі можна досягти за допомогою арт-терапії в освітньому середовищі (корекція емоційних станів, розвиток комунікативних навичок, підвищення самооцінки, зняття стресу, профілактика емоційного вигорання тощо).

Загальні очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти загалом;
- нормативно-правових основ, законодавчих актів у сфері інклюзивної освіти;
- сутності Концепції Нової української школи;
- володіння навичками необхідними для виконання професійних функцій в умовах інклюзивного навчання;
- навичок педагога щодо організації процесу навчання учнів, дітей з ООП з різними навчальними можливостями в умовах одного класу, групи ЗДО.

Уміння:

- організовувати освітній процес відповідно до вимог законодавства;
- виявляти позитивне сприйняття та проявляти позитивне ставлення до різноманітності дітей в колективі класу, групи;
- враховувати можливість дитини;
- розуміти необхідність створення безпечного, безбар'єрного, інклюзивного освітнього середовища.

– ефективно взаємодіяти й співпрацювати в команді.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- дитиноцентризм, цінність особистості;
- готовність до реалізації сучасних цілей освіти;
- професійна мобільність та гнучкість;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- відданість ідеї щодо значущої участі в освітньому процесі усіх учнів;
- утвердження національно-патріотичних та демократичних цінностей, патріотизм, українська національна ідентичність, повага до багатоманітності, право вибору, полікультурність).

Розробники програми	Загурська С.М., доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат філософських наук; Ковальова С.В., доцент кафедри суспільно-гуманітарної освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат педагогічних наук.		
Найменування програми	Програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Арт-терапевтичні техніки в інклюзивному освітньому середовищі»		
Мета програми	Формування, розвиток професійних компетентностей вчителів-дефектологів; практичних психологів, соціальних педагогів закладів загальної середньої, дошкільної, освіти, асистентів вчителів, асистенти вихователів		
Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника	Вчителі-дефектологи; практичні психологи, соціальні педагоги закладів загальної середньої, дошкільної, освіти, асистентів вчителів, асистенти вихователів		
Зміст програми	№ з/п	Тема заняття	год.
	Модуль І.		
	1.1.	Вступ до теми «Арт-терапевтичні техніки в інклюзивному освітньому середовищі»	2
	1.2.	Національне законодавство у сфері інклюзивної освіти. Універсальний дизайн як підхід до формування інклюзивного освітнього середовища	2
	Модуль ІІ.		

	2.1.	Арт-терапія як засіб психокорекційного впливу на дитину з особливими освітніми потребами	2
	2.2.	Логоритміка і музикотерапія в системі арт-терапевтичних практик	4
	2.3.	Упровадження Національної стратегії безбар'єрності в освітньому середовищі	2
	2.4.	Партнерство з батьками як необхідна умова успішного розвитку і навчання дитини із особливими освітніми потребами	2
	2.5.	Використання психолого-педагогічних, арт-терапевтичних можливостей музичного мистецтва й музикотерапії в особистісному розвитку та емоційній безпеці дітей і дорослих під час війни	2
	2.6.	Дитяча нервовість: причини та наслідки	2
	2.7.	Музично-педагогічна технологія Карла Орфа в імпровізаційному музикуванні та колективній творчості дітей з ООП	2
	2.8.	Організація та етапи логоритмічного заняття: практичний інструментарій	2
	Модуль III.		
	3.1.	Тематична дискусія «Арт-терапія у психологічній підтримці учасників освітнього процесу»	4
Обсяг програми		1 кредит ЄКТС / 30 год (26 годин – аудиторні, 4 години – керована самостійна робота)	
Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться		<i>Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05.</i> <i>Професійні компетентності:</i> А1 Мовно-комунікативна компетентність (А1.1, А1.2, А1.3, А1.4); А2 Предметно-методична компетентність (А2.1, А2.2, А2.3, А2.4, А2.5, А2.6, А2.7); А3 Інформаційно-цифрова компетентність (А3.1, А3.2, А3.3); Б1 Психологічна компетентність (Б1.1, Б1.2, Б1.3, Б1.4); Б2 Емоційно-етична компетентність (Б2.1, Б2.2, Б2.3); Б3 Компетентність педагогічного партнерства (Б3.1, Б3.2, Б3.3); В1 Інклюзивна компетентність (В1.1, В1.2, В1.3); В2 Здоров'язбережувальна компетентність (В2.1, В2.2, В2.3, В2.4, В2.5); Г1 Прогностична компетентність (Г1.1, Г1.2); Г2 Організаційна компетентність (Г2.1, Г2.2); Г3 Оцінювально-аналітична компетентність (Г3.1, Г3.2, Г3.3); Д1 Інноваційна компетентність (Д1.1, Д1.2, Д1.3); Д2 Здатність до навчання впродовж життя (Д2.1, Д2.2); Д3 Рефлексивна компетентність (Д3.1)	
Форма підвищення кваліфікації		Очна, дистанційна, очно-заочна, пролонгована	

<i>Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації</i>	Свідоцтво про підвищення кваліфікації
<i>Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті</i>	сайт: https://www.kristti.com.ua/

Модуль 1

1.1. Арт-терапевтичні техніки в інклюзивному освітньому середовищі

Ознайомлення із арт-терапевтичними техніками, як засобами корекції та залучення дитини до мистецтва. Види арт-терапевтичних методик в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Етапи проведення арт-терапевтичного заняття з дітьми з ООП. Творча діяльність гармонійно поєднує виховний, діагностичний і корекційний процеси, створює підґрунтя для налагодження довірливих емоційних стосунків із дитиною, ефективної соціальної взаємодії та якісного корекційного впливу

1.2. Національне законодавство у сфері інклюзивної освіти. Універсальний дизайн як підхід до формування інклюзивного освітнього середовища

Ознайомлення слухачів із нормативним забезпеченням інклюзивного навчання в закладах освіти, поняттями модифікація змісту навчального предмету, оцінка потреби учня в наданні підтримки, рівні підтримки, ресурсна кімната, універсальний дизайн в освіті.

Модуль 2

2.1. Арт-терапія як засіб психокорекційного впливу на дитину з особливими освітніми потребами

Арт-терапія спрямована на розвиток когнітивних навичок, таких як увага, пам'ять, мислення, сприйняття. Вона допомагає самовиражатись, висловлювати свої почуття та переживання за допомогою образотворчих методів. Її метою є не навчити дитину малювати чи ліпити, а допомогти впоратися з проблемами, почати виражати власні почуття. Це чудовий спосіб зняти психоемоційне напруження, підвищити самооцінку, а також відкрити у собі нові таланти та можливості. На основі виробів, що створює дитина, ми можемо краще зрозуміти переживання дитини, природу її емоційного стану.

2.2. Логоритміка і музикотерапія в системі арт-терапевтичних практик

Особливості музикотерапії й логоритміки як складових арт-терапевтичної практики, їх універсальних можливостей в особистісному розвитку, збереженні й психологічній підтримці здоров'я дітей різного віку. Витоки музикотерапії та її вплив на збереження й відновлення психологічного здоров'я дітей різного віку. Сутність та види музикотерапії у психологічній науці та музикотерапевтичній практиці або чому і як лікує музикотерапія. Логоритміка як універсальний ресурс у розвитку дітей з особливими потребами.

2.3. Упровадження Національної стратегії безбар'єрності в освітньому середовищі

Безбар'єрність як державна політика. Складові стратегії безбар'єрності. Довідник безбар'єрності. Концепція безбар'єрності в освіті. Універсальний дизайн. Інклюзивна освіта.

2.4. Партнерство з батьками як необхідна умова успішного розвитку і навчання дитини із особливими освітніми потребами

Здійснення психолого-педагогічного супроводу батьків дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти. Основні форми роботи з батьками. Складові успішної співпраці: спільне бачення майбутнього дитини, позитивна взаємозалежність, відданість спільній роботі над досягненням спільної мети, спільна відповідальність, рівні права у процесі прийняття рішень.

2.5. Використання психолого-педагогічних, арт-терапевтичних можливостей музичного мистецтва й музикотерапії в особистісному розвитку та емоційній безпеці дітей і дорослих під час війни

Психолого-педагогічні, арттерапевтичні можливості впливу музичного мистецтва й музикотерапії у забезпеченні психологічної підтримки, збереження ментального здоров'я та створення умов для емоційної стабільності і рівноваги учасників освітнього процесу. Психологія впливу мистецтва й мистецької діяльності. Мистецтво як ресурс саморегуляції, релаксації і розвантаження психічних процесів.

2.6. Дитяча нервовість: причини та наслідки

Рання дитяча нервовість (нервозність, нерве напруження) – це сприятливий фон для розвитку патологічних психологічних станів. Дитяча нервовість обумовлена як біологічними, так і мікросоціальними причинами, а частіше всього їх поєднанням. Причини і механізми розвитку неврозу. Психологічна сутність психопатій

2.7. Музично-педагогічна технологія Карла Орфа в імпровізаційному музикуванні та колективній творчості дітей з ООП

Зарубіжна система музичного виховання Карла Орфа, концепція "Елементарного музикування" в інтеграції музики, рухів та мовлення, практичний інструментарій музично-педагогічної технології в середовищі закладів дошкільної і загальної середньої освіти. Організація колективного музикування та імпровізація

2.8. Організація та етапи логоритмічного заняття: практичний інструментарій

Методика організації логоритмічних занять у різновікових групах. Етапи та структура логоритмічних занять. Сучасні форми, методи технології організації логоритмічних занять.

Модуль 3

3.1. Тематична дискусія «Арт-терапія у психологічній підтримці учасників освітнього процесу»

Тематична дискусія "Арт-терапія у психологічній підтримці учасників освітнього процесу" є надзвичайно актуальною в сучасному освітньому просторі. Вона охоплює широке коло питань, пов'язаних із застосуванням

мистецтва як засобу психологічної допомоги та розвитку. Як саме творчий процес впливає на психічний стан людини, які психологічні процеси активізуються під час арт-терапевтичної діяльності. Огляд різних видів арт-терапії (ізотерапія, пісочна терапія, музикотерапія, казкотерапія, танцювальна терапія, драматерапія, фототерапія тощо) та їх специфіка.

Питання для самостійного опрацювання

1. Які основні цілі та завдання використання арт-терапевтичних технік у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами (ООП)?
2. Які існують види арт-терапії та які з них найчастіше використовуються в інклюзивному середовищі? (наприклад, ізотерапія, пісочна терапія, музикотерапія, казкотерапія)
3. Як арт-терапія сприяє створенню емоційно безпечного та підтримуючого середовища для дітей з ООП?
4. Як адаптувати арт-терапевтичні техніки до індивідуальних потреб та можливостей кожної дитини?
5. Які матеріали та обладнання необхідні для проведення арт-терапевтичних занять в інклюзивному класі?
6. Як організувати простір для арт-терапевтичних занять?
7. Які етапи включає в себе арт-терапевтичне заняття?
8. Як арт-терапія впливає на емоційний стан дітей з ООП? (зниження тривожності, агресії, покращення настрою)
9. Як арт-терапія сприяє розвитку комунікативних навичок та соціалізації дітей з ООП?
10. Які існують виклики та труднощі у застосуванні арт-терапевтичних технік в інклюзивному освітньому середовищі?
11. Як забезпечити доступність арт-терапевтичних послуг для всіх дітей з ООП?
12. Які перспективи розвитку арт-терапії в Україні?

Список використаних та рекомендованих джерел

1. Кисельова М. В. Арт-терапія в роботі з дітьми: методичний посібник. – К.: Главник, 2005. – 112 с. (Класичний посібник з арт-терапії, містить багато практичних технік.)
2. Колупаєва А.А. Інклюзивне навчання: вибір батьків / А.А.Колупаєва, Л.М.Наконечна. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 56с. (Інклюзивне навчання за нозологіями).

3. Копитін А. І., Свистун Р. К. Арт-терапія дітей та підлітків. – К.: «Слово», 2014. – 320 с. (Детально розглядаються особливості арт-терапії з різними віковими групами.)
4. Назарова Н. Б. Корекційна педагогіка: підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 448 с. (Розділи, присвячені корекційно-розвитковій роботі, можуть містити інформацію про арт-терапію.)
5. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / За заг. ред. М.А. Порошенка та ін. Київ : 2018. 252 с.
6. Синьова Є. П., Шаповал В. І. Основи інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. – 264 с. (Розглядаються загальні принципи інклюзивної освіти, що є важливим контекстом для застосування арт-терапії.)
7. Соціальна педагогіка: підручник / За ред. проф. А. Й. Капської. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 488 с. (Може містити розділи про використання мистецтва в соціальній роботі, що перекликається з арт-терапією.)
8. Ткаченко В. А. Арт-терапія як метод психологічної корекції. – К.: «Шкільний світ», 2010. – 128 с. (Короткий, але змістовний огляд арт-терапевтичних методів.)